

FÖRSTER

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (голям състав)

18 ноември 2008 година *

По дело C-158/07

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 234 ЕО от Centrale Raad van Beroep (Нидерландия) с акт от 16 март 2007 г., постъпил в Съда на 22 март 2007 г., в рамките на производство по дело

Jacqueline Förster

срещу

Hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep,

СЪДЪТ (голям състав),

състоящ се от: г-н V. Skouris, председател, г-н P. Jann, г-н C. W. A. Timmermans, г-н A. Rosas, г-н K. Lenaerts и г-н T. von Danwitz, председатели на състави, г-н A. Tizzano, г-н J. N. Cunha Rodrigues (докладчик), г-жа R. Silva de Lapuerta, г-н K. Schiemann, г-н Ал. Арабаджиев, г-жа C. Toader и г-н J.-J. Kasel, съдии,

* Език на производството: нидерландски.

генерален адвокат: г-н J. Mazák,
секретар: г-жа M. Ferreira, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 23 април 2008 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за г-жа Förster, от адв. A. Noordhuis, advocaat,
- за нидерландското правителство, от г-жа C. Wissels и г-жа M. de Mol, в качеството на представители,
- за белгийското правителство, от г-жа L. Van den Broeck, в качеството на представител,
- за датското правителство, от г-жа B. Weis Fogh, в качеството на представител,
- за германското правителство, от г-н M. Lumma и г-н J. Möller, в качеството на представители,
- за австрийското правителство, от г-жа C. Pesendorfer, в качеството на представител,
- за финландското правителство, от г-жа J. Himmanen, в качеството на представител,

- за шведското правителство, от г-жа А. Falk и г-жа S. Johannesson, в качеството на представители,

- за правителството на Обединеното кралство, от г-жа Т. Harris, в качеството на представител, подпомагана от г-жа S. Lee, barrister,

- за Комисията на Европейските общности, от г-н G. Rozet и г-н M. van Beek, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 10 юли 2008 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на член 12 ЕО и член 18 ЕО, на член 7 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 на Комисията от 29 юни 1970 година относно правото на работници да останат на територията на държава членка след като са били наети в същата държава (ОВ L 142, стр. 24; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 23), както и на член 3 от Директива 93/96/ЕИО на Съвета от 29 октомври 1993 година относно правото на пребиваване на студентите (ОВ L 317, стр. 59).

- 2 Запитването е отправено в рамките на правен спор между г-жа Förster и hoofddirectie van de Informatie Beheer Groep (наричана по-нататък „IB-Groep“)

относно частичната отмяна на стипендия за издръжка, от която тя се е ползвала на основание на Закона от 2000 г. относно стипендиите за обучение (Wet studiefinanciering 2000, наричан по-нататък „WSF 2000“).

Правна уредба

Общностна правна уредба

- 3 Член 7, параграф 2 от Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета от 15 октомври 1968 година относно свободното движение на работници в Общността (ОВ L 257, стр. 2; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 11), изменен с Регламент (ЕИО) № 2434/92 на Съвета от 27 юли 1992 година (ОВ L 245, стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 2, стр. 234, наричан по-нататък „Регламент № 1612/68“), гласи, че работник, който е гражданин на държава членка, има право на територията на другите държави членки на „същите социални и данъчни предимства, както работниците местни граждани“.
- 4 Член 2 от Регламент № 1251/70 предвижда по-специално:

„1. Право да остане постоянно на територията на една държава членка има:

- а) работникът, който към момента на преустановяване на дейността си, е достигнал определената от закона на държавата членка възраст, за да

може да се ползва от правото на пенсия за старост и който е работил поне за последните 12 месеца на нейна територия и който непрекъснато е пребивавал там повече от три години.

- б) работникът който, пребивавайки непрекъснато на територията на въпросната държава в продължение на повече от две години, е престанал да заема платена длъжност вследствие на настъпване на трайна неработоспособност.

[...]

- в) работникът, който след три години непрекъсната работа и пребиваване на територията на въпросната държава членка, бъде зает на платена длъжност на територията на друга държава членка, като същевременно запазва правото си на пребиваване на територията на първата държава членка, където той се връща всяка вечер или поне веднъж в седмицата.

[...]“

5 Съгласно член 7 от Регламент № 1251/70:

„Правото на равно третиране, признато с Регламент (ЕИО) № 1612/68 на Съвета, се запазва по отношение на бенефициерите на настоящия регламент.“

6 Член 1 от Директива 93/96 предвижда:

„С цел да се уточнят условията за улесняване упражняването на правото на пребиваване и с оглед гарантирането на достъпа до професионално обучение по недискриминационен начин на гражданин на държава членка, който е бил приет да посещава курсове за професионално обучение в друга държава членка, държавите членки признават правото на пребиваване на всеки студент, който е гражданин на държава членка и който не се ползва от това право на базата на други разпоредби от законодателството на Общността, както и на съпруга на студента и на децата на тяхна издръжка, когато студентът уверява съответната национална власт, чрез декларация или чрез такива сходни средства, които студентът може да избира така, че да са поне еквивалентни, че разполага с достатъчно средства, за да избегне да се превърнат в тежест за системата на социално подпомагане в приемащата държава членка по време на пребиваването им, при условие че студентът е записан в признато учебно заведение, с основната цел да посещава курсове за професионално обучение там, и че разполага със здравна застраховка, която покрива всички рискове в приемащата държава членка.“ [неофициален превод]

7 Член 3 от Директива 93/96 гласи:

„Настоящата директива не предоставя никакво право на изплащане на стипендия за издръжка, отпусната от приемащата държава членка, на студентите, които се ползват от правото на пребиваване.“ [неофициален превод]

8 Директива 93/96 е била отменена, считано от 30 април 2006 г., с Директива 2004/38/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 г. (ОВ L 158, стр. 77 и поправка ОВ L 229, 2004 г., стр. 35; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 56), която държавите членки е трябвало да транспонират по силата на член 40 от нея преди 30 април 2006 г.

Национална правна уредба

- 9 От 1 септември 2000 г. до 21 ноември 2003 г. член 2.2. от WSF 2000 е бил формулиран по следния начин:

„1. Право на стипендия за обучение има студент, който:

a. има нидерландско гражданство;

b. няма нидерландско гражданство, но пребивава в Нидерландия и е третиран като нидерландски гражданин по отношение на стипендиите за обучение по силата на договор или на решение на международна организация, или

c. няма нидерландско гражданство, но пребивава в Нидерландия и принадлежи към група лица, които по силата на обща административна мярка са третирани като нидерландски граждани по отношение на стипендиите за обучение.“

- 10 Считаемо от 21 ноември 2003 г., към член 2.2 от WSF 2000 е добавен втори параграф, който гласи следното:

„Чрез дерогация от параграф 1, буква b) условието студентът да пребивава в Нидерландия не се отнася за студент, на когото това условие не може бъде

наложено по силата на договор или на решение на международна организация. Правни норми могат да се приемат чрез или по силата на обща административна мярка с оглед да се осигури доброто изпълнение на настоящия параграф.“

- 11 На 4 март 2005 г. IB-Groep приема Насоки относно политиката на контрол върху работниците мигранти (Beleidsregel controlebeleid migrerend werknemerschap, AG/OCW/MT 05.11). Тези насоки влизат в сила на 23 март 2005 г. и се отнасят до осъществяването на проверка на периодите, през които са предоставени стипендии за издръжка, считано от календарната 2003 г. В тях се предвижда, че всеки студент, който през подлежащия на проверка период е работил средно 32 часа или повече на месец, придобива автоматично статута на работник от Общността. Ако даден студент не отговаря на посочения критерий за 32-часов труд, тогава IB-Groep извършва по-задълбочено разследване относно личното положение на студента.
- 12 Вследствие на Решение от 15 март 2005 г. по дело Bidar (C-209/03, Recueil, стр. I-2119) IB-Groep приема на 9 май 2005 г. Насоки относно адаптирането на молбите за стипендии за обучение на студентите от Европейския съюз, Европейското икономическо пространство и Швейцария (Beleidsregel aanpassing aanvraag studiefinanciering voor studenten uit EU, EER en Zwitserland, наричани по-нататък „Насоките от 9 май 2005 г.“), които са публикувани на 18 май 2005 г.
- 13 Член 2, параграф 1 от тези Насоки гласи:

„Студент, който е гражданин на една от държавите членки на Европейския съюз [...], има право по негова молба на стипендия за обучение на основание WSF 2000 [...], ако преди молбата си е пребивавал законно в Нидерландия поне пет години непрекъснато. Другите разпоредби на WSF 2000 [...] са изцяло приложими.“

14 Член 5 от Насоките от 9 май 2005 г. е формулиран, както следва:

„Настоящите Насоки влизат в сила от момента на публикуването им и имат обратно действие от 15 март 2005 г.“

Спорът по главното производство и преюдициалните въпроси

15 На 5 март 2000 г. на 20-годишна възраст г-жа Förster, германска гражданка, се установява в Нидерландия, където се записва на обучение за начална учителка и считано от 1 септември 2001 г. — за бакалавър по педагогика в Hogeschool van Amsterdam.

16 По време на обучението си г-жа Förster упражнява няколко дейности като наето лице.

17 От октомври 2002 г. до юни 2003 г. г-жа Förster завършва платен стаж в нидерландско специално училище, което осигурява продължаващо обучение на ученици с поведенчески проблеми и/или страдащи от психически разстройства.

18 След този стаж г-жа Förster преустановява всякаква дейност като наето лице.

- 19 След като в средата на 2004 г. издържа последния изпит за бакалавър по педагогика, г-жа Förster приема на 15 юни същата година да работи като социален работник в заведение за настаняване на лица, страдащи от психически разстройства.
- 20 Считано от септември 2000 г., IB-Groep предоставя на г-жа Förster стипендия за издръжка и периодично продължава същата. IB-Groep приема, че г-жа Förster трябва да се счита за „работник“ по смисъла на член 39 ЕО и следователно трябва да се третира като студент с нидерландско гражданство по отношение на стипендията за издръжка и по силата на член 7, параграф 2 от Регламент № 1612/68.
- 21 По време на проверка IB-Groep установява, че между юли и декември 2003 г. г-жа Förster не е полагала възмезден труд. Тогава с решение от 3 март 2005 г. приема, че тя не може повече да се счита за работник. Следователно решението относно предоставената за периода от юли до декември 2003 г. стипендия за издръжка е отменено и г-жа Förster е приканена да възстанови недължимите ѝ суми.
- 22 Подадената от г-жа Förster жалба пред Rechtbank Alkmaar е обявена за неоснователна с решение от 12 септември 2005 г. на две основания. От една страна, съдът приема, че като не е осъществявала действителна и ефективна работа през втория семестър на 2003 г., г-жа Förster не могла през този период повече да се счита за работник от Общността. От друга страна, същият този съд приема, че г-жа Förster не могла да претендира право на стипендия за издръжка на основание на Решение по дело Vidar, посочено по-горе, тъй като преди обучението ѝ като бакалавър по педагогика тя въобще не била интегрирана в нидерландското общество.

23 Г-жа Förster подава жалба срещу това решение пред Centrale Raad van Beroep, като поддържа главно, че през разглеждания период тя била вече достатъчно интегрирана в нидерландското общество, за да може по силата на общественото право да иска стипендия за издръжка за втория семестър на 2003 г. При условията на евентуалност г-жа Förster твърди, че трябвало да се счита за работник от Общността през цялата 2003 г.

24 При тези условия Centrale Raad van Beroep решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Прилага ли се член 7 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 и спрямо студент, който е дошъл в Нидерландия главно за да завърши обучение и който в началото паралелно с обучението полагал труд с ограничен обхват, но междувременно е прекратил тази дейност?

2) Възпрепятства ли Директива 93/96/ЕИО посочения в първи въпрос студент да се позове успешно на член 12 ЕО с цел да получи стипендия за [издръжка]?

3) а) Прилага ли се и спрямо помощите, предоставяни на студенти за покриване на разходите им за издръжка, правилото, според което икономически неактивен гражданин на Съюза може да се позовава на член 12 ЕО само при положение че е пребивавал законно в приемащата страна през определен период от време или притежава документ за пребиваване?

- б) При утвърдителен отговор, легитимно ли е през този период условие за продължителност на пребиваване да се противопоставя само на гражданите на държави членки, различни от приемащата страна?

- в) При утвърдителен отговор, в съответствие с член 12 ЕО ли е изискването за пребиваване с продължителност от 5 години?

- г) При отрицателен отговор, кое условие за продължителност на пребиваване е легитимно?

- 4) Трябва ли в отделни случаи да се взема предвид по-кратък период на законно пребиваване, ако други фактори освен продължителността на пребиваването показват наличието на значителна степен на интеграция в обществото на приемащата страна?

- 5) Ако по силата на решение на Съда заинтересованите лица могат да черпят със задна дата от член 12 ЕО повече права от предоставените им преди това, може ли да им се противопоставят свързани с тези права легитимни условия, отнасящи се за минали периоди, ако тези условия са публикувани малко след постановяване на решението?“

По преюдициалните въпроси

По първия въпрос

- 25 С този въпрос препращащата юрисдикция иска да установи по същество дали студент, който се намира в положението на жалбоподателката по главното производство, може да се позове на член 7 от Регламент № 1251/70, за да получи стипендия за издръжка.
- 26 Регламент № 1251/70 гарантира на работника, който е преустановил професионалната си дейност, правото да остане постоянно на територията на държава членка, след като е бил зает на платена длъжност в нея, и да продължи да се ползва там от признатото с Регламент № 1612/68 право на равно третиране спрямо местните граждани. Тези права се разпростират върху членовете на семейството на работника, които пребивават с него на територията на същата държава членка.
- 27 Условието за придобиване на правото за работника да остане в приемащата държава членка са изчерпателно посочени в член 2 от Регламент № 1251/70 (вж. Решение от 9 януари 2003 г. по дело Givane и др., C-257/00, Recueil, стр. I-345, точка 29).
- 28 Освен спазването на условията, свързани с продължителността както на упражняваната дейност като заето лице, така и на пребиваването, работникът, който е заемал длъжност в приемаща държава членка, има право да остане в нея при три хипотези. Първо, ако работникът в момента, в който преустановява дейността си, е достигнал предвидената в тази държава членка възраст за придобиване на право на пенсия за старост. Второ, ако преустановяването на работата се дължи на трайна неработоспособност. Трето, ако работникът е зает

на платена длъжност в друга държава членка, като същевременно запазва правото си на пребиваване на територията на първата държава, където той се връща по принцип всяка вечер или поне веднъж в седмицата.

29 Както е видно от акта за препращане, положението на жалбоподателката по главното производство не попада в нито една от предвидените в член 2 от Регламент № 1251/70 хипотези.

30 Следва да се допълни, че г-жа Förster е прекъснала всякаква професионална дейност през спорния период, за да продължи образованието си, без това да слага край на нейните планове за професионален живот в Нидерландия, където продължава да пребивава.

31 При тези условия г-жа Förster не може да се счита за „[гражданин] на държава членка, който [е] бил [зает] на [платена длъжност] на територията на друга държава членка“, по смисъла на член 1 от Регламент № 1251/70.

32 Следователно Регламент № 1251/70 не е приложим в конкретния случай.

33 Поради това следва да се отговори на първия въпрос, че студент, който се намира в положението на жалбоподателката по главното производство, не може да се позове на член 7 от Регламент № 1251/70, за да получи стипендия за издръжка.

По втория, третия и четвъртия въпрос

- 34 С тези въпроси, които следва да бъдат разгледани заедно, препращащата юрисдикция иска да установи по същество дали и при какви условия студент, гражданин на държава членка, който е пристигнал в друга държава членка, за да завърши там образованието си, може да се позове на член 12, първа алинея ЕО, за да получи стипендия за издръжка. Препращащата юрисдикция иска също да установи дали прилагането спрямо гражданите на други държави членки на условие за предходно пребиваване от пет години може да се счита за съвместимо с посочения член 12, първа алинея ЕО и при утвърдителен отговор — дали следва в особени случаи да се вземат предвид други критерии, които показват наличието на висока степен на интеграция в приемащата държава членка.
- 35 Член 12, първа алинея ЕО забранява всякаква дискриминация, основана на гражданство в областта, в която се прилага Договорът за ЕО и без да се нарушават специалните разпоредби, съдържащи се в него.
- 36 Според трайната съдебна практика гражданин на Съюза, който пребивава законно на територията на приемащата държава членка, може да се позовава на член 12 ЕО във всички положения, които попадат в приложното поле *ratione materiae* на общностното право (Решение от 12 май 1998 г. по дело *Martínez Sala*, C-85/96, Recueil, стр. I-2691, точка 63 и Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 32).
- 37 Тези положения включват по-специално положенията, свързани с упражняването на основните свободи, гарантирани от Договора, и с упражняването на свободата на движение и пребиваване на територията на държавите членки, предвидена в член 18 ЕО (вж. Решение от 2 октомври 2003 г. по дело *García Avello*, C-148/02, Recueil, стр. I-11613, точка 24 и Решение от 12 юли 2005 г. по дело *Schempp*, C-403/03, Recueil, стр. I-6421, точка 18).

- 38 В това отношение Съдът вече е постановявал, че гражданин на държава членка, който пристига в друга държава членка, където учи средно образование, упражнява свободата на движение, гарантирана от член 18 ЕО (вж. Решение от 11 юли 2002 г. по дело D'Hoop, C-224/98, Recueil, стр. I-6191, точки 29—34 и Решение по дело Vidar, посочено по-горе, точка 35).
- 39 Що се отнася до социалните помощи, Съдът вече е постановявал, че икономически неактивен гражданин на Съюза може да се позовава на член 12, първа алинея ЕО, при положение че е пребивавал законно в приемащата държава членка през определен период от време (Решение по дело Vidar, посочено по-горе, точка 37).
- 40 Студент, който пристига в друга държава членка, за да започне или да продължи в нея образованието си, може да се ползва от право на пребиваване на основание на член 18 ЕО и на Директива 93/96, когато отговаря на условията, предвидени в член 1 от нея, а именно да разполага с достатъчно средства и здравна застраховка и да е записан в признато учебно заведение с основна цел да посещава курсове за професионално обучение.
- 41 Така, с оглед получаването на стипендия за издръжка, положението на студент, който пребивава законно в друга държава членка, се включва в приложното поле на Договора по смисъла на член 12, първа алинея ЕО (вж. Решение по дело Vidar, посочено по-горе, точка 42).
- 42 Вярно е, че според член 3 от Директива 93/96 същата не предоставя никакво право на изплащане на стипендия за издръжка, отпусната от приемащата държава членка, на студентите, които се ползват от правото на пребиваване.

- 43 Тази разпоредба обаче не създава пречка за гражданин на държава членка, който по силата на член 18 ЕО и приетите за неговото прилагане разпоредби, пребивава законно на територията на друга държава членка, в която предвижда да започне или да продължи образованието си, да се позовава по време на пребиваването на уредения в член 12, първа алинея ЕО основен принцип на равно третиране (вж. в този смисъл Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 46).
- 44 В това отношение е без значение обстоятелството, че г-жа Förster е дошла в Нидерландия главно, за да завърши образованието си там.
- 45 По-нататък, съгласно Насоките от 9 май 2005 г. студент, който е гражданин на държава членка на Европейския съюз, има право на стипендия за издръжка, ако преди подаването на молбата си е пребивавал законно в Нидерландия поне пет години непрекъснато. Тъй като това условие, свързано с продължителността на пребиваването, не е противопоставимо на студентите с нидерландско гражданство, се поставя въпросът какви ограничения могат да бъдат наложени на правото на стипендия за издръжка на студентите — граждани на другите държави членки, за да не може различното третиране на последните студенти спрямо студентите — местни граждани, което може да произтече от тях, да се счита за дискриминационно и следователно забранено от член 12, първа алинея ЕО.
- 46 Този въпрос е бил разгледан от Съда в Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе.
- 47 За разлика от настоящото дело, горепосоченото дело *Bidar* се отнася до национална правна уредба, която освен спазването на условие за пребиваване налага на студентите, които произхождат от други държави членки и искат помощ за покриване на разходите им за издръжка, да се установят в приемащата държава членка. Доколкото разглежданата по главното производство в посоченото дело правна уредба изключвала всякаква възможност за гражданин на друга държава членка да получи като студент статута на установено лице, тази правна

уредба поставяла един такъв гражданин, каквато и да е действителната му степен на интеграция в обществото на приемащата държава членка, в невъзможност да изпълни посоченото условие и следователно — да се ползва от правото на помощ, покриваща неговите разходи за издръжка.

48 В Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, Съдът отбелязва, че макар държавите членки да са приканени да покажат, в рамките на организацията и прилагането на тяхната система за социално подпомагане, определена финансова солидарност с гражданите на други държави членки, всяка държава членка е в правото си да следи за това предоставянето на помощи за покриване на разходите за издръжка на учащи с произход от други държави членки да не се превърне в неразумна тежест, която да се отрази на общото равнище на помощта, която може да бъде предоставена от тази държава (вж. Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 56).

49 Съдът подчертава и че е легитимно за държава членка да отпуска помощ, която покрива разходите за издръжка само на учащите, които са доказали, че в определена степен са се интегрирали в обществото на тази държава (Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 57).

50 Въз основа на тези съображения Съдът прави извода, че наличието на определена степен на интеграция може да се счита за установена чрез констатацията, според която въпросният учащ е пребивавал в приемащата държава членка за определен период от време (Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 59).

- 51 Що се отнася по-специално до съвместимостта с общностното право на условие за непрекъснато пребиваване в продължение на пет години, каквото е това, изисквано от разглежданата по главното производство правна уредба, следва да се разгледа дали такова условие може да бъде оправдано за приемащата държава членка от целта да се гарантира наличието на определена степен на интеграция на нейна територия на студентите, които са граждани на другите държави членки.
- 52 В случая такова условие за непрекъснато пребиваване в продължение на пет години може да гарантира, че лицето, което иска разглежданата стипендия за издръжка, е интегрирано в приемащата държава членка.
- 53 Неговата обосновка предвид общностното право изисква още то да е пропорционално на преследваната от националното право легитимна цел. Тя не би могла да надхвърли необходимото за постигане на тази цел.
- 54 Условие за непрекъснато пребиваване в продължение на пет години не може да се счита за прекалено, като се имат предвид по-конкретно посочените изисквания по отношение на степента на интеграция на чуждите граждани в приемащата държава членка.
- 55 В това отношение следва да се припомни, че макар Директива 2004/38 да не е приложима към фактите по главното производство, член 24, параграф 2 от нея гласи, че по отношение на лица, които не са самостоятелно заети или работници, лица, които запазват този статут, или членове на техните семейства приемащата държава членка не е длъжна да отпуска стипендии за обучение, включително за професионално обучение, под формата на стипендии за издръжка или заеми, на студенти, които не са придобили право на постоянно пребиваване, като

същевременно в член 16, параграф 1 от нея е предвидено, че гражданите на Съюза придобиват право на постоянно пребиваване на територията на приемаща държава членка, в която те са пребивавали законно за срок от пет години непрекъснато.

56 Съдът уточнява също, че за да бъде пропорционално, едно условие за пребиваване трябва да се прилага от националните власти въз основа на ясни и предварително известни критерии (вж. Решение от 23 март 2004 г. по дело Collins, C-138/02, Recueil, стр. I-2703, точка 72).

57 Позволявайки на заинтересованите лица да знаят недвусмислено своите права и задължения, установеното с Насоките от 9 май 2005 г. условие за пребиваване със самото си съществуване е от естество да гарантира високо ниво на правна сигурност и прозрачност в рамките на отпускането на стипендии за издръжка на студентите.

58 Важно е да се отбележи следователно, че условието за непрекъснато пребиваване в продължение на пет години, като предвиденото в разглежданата по главното производство национална правна уредба, не надхвърля необходимото за постигане на целта да се гарантира определена степен на интеграция в приемащата държава членка на студентите, произхождащи от други държави членки.

59 Тази констатация не засяга възможността на държавите членки, ако желаят, да отпускат стипендии за издръжка на студентите, произхождащи от други държави членки, които не отговарят на условието за пребиваване в продължение на пет години.

- 60 С оглед на гореизложеното следва да се отговори на втория, третия и четвъртия въпрос, че студент, който е гражданин на държава членка, пристигнал в друга държава членка, за да завърши образованието си там, може да се позове на член 12, първа алинея ЕО, за да получи стипендия за издръжка, при положение че е пребивавал през определен период от време в приемащата държава членка. Член 12, първа алинея ЕО допуска прилагането спрямо гражданите на други държави членки на условие за предходно пребиваване от пет години.

По петия въпрос

- 61 С този въпрос Centrale Raad van Beroep иска да установи по същество дали общностното право и по-специално принципът на правна сигурност допуска прилагане с обратна сила на условие за пребиваване, което към момента на настъпване на фактите по главното производство не е могло да бъде известно на заинтересованото лице.
- 62 В това отношение следва да се припомни, че Насоките от 9 май 2005 г. са влезли в сила от момента на публикуването им със задна дата, считано от 15 март 2005 г., т.е. на дата, последваща тази на фактите по главното производство.
- 63 Препращащата юрисдикция приема обаче, че Насоките от 9 май 2005 г. са релевантни за разрешаването на правния спор по главното производство, имайки предвид, че те отразяват начина, по който IB-Groep е решила да приложи горепосоченото Решение по дело Vidar, и че действието на това решение не е ограничено във времето.

- 64 Препращащата юрисдикция посочва, че съмнението ѝ по този въпрос произхожда от възприетото в Решение по дело *Collins*, посочено по-горе, доколкото в това решение Съдът приема, че условие за пребиваване би могло да се противопостави на лице, което иска социална помощ, само ако последното е могло да бъде вече информирано за съществуването на това условие през референтния период.
- 65 Всъщност, както е видно от точка 56 от настоящото решение, в горепосоченото Решение по дело *Collins* Съдът правилно постановява, че за да бъде пропорционално, едно условие за пребиваване трябва да се прилага от националните власти въз основа на ясни и предварително известни критерии.
- 66 За да се отговори на въпроса, следва да се припомни, че тъй като действието на решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, не е ограничено във времето, тълкуването на член 12 ЕО, както произтича от това решение, може и трябва да се прилага от националните юрисдикции към правоотношения, породени и установени преди посоченото решение, ако са изпълнени останалите условия, които позволяват да се сезират компетентните юрисдикции с правен спор, свързан с прилагането на посочената разпоредба (вж. в този смисъл Решение от 27 март 1980 г. по дело *Denkavit italiana*, 61/79, *Recueil*, стр. 1205, точка 16 и Решение по дело *Bidar*, посочено по-горе, точка 66).
- 67 Според трайната съдебна практика принципът на правна сигурност, който е част от общите принципи на общностното право, изисква по-конкретно действието на правните норми да е ясно, точно и предвидимо, по-специално когато те могат да имат неблагоприятни последици за физическите лица и предприятията (вж. в този смисъл Решение от 13 февруари 1996 г. по дело *Van Es Douane Agenten*, C-143/93, *Recueil*, стр. I-431, точка 27 и Решение от 17 юли 2008 г. по дело *ASM Brescia*, C-347/06, точка 69).
- 68 От преписката е видно, че предвиденото в Насоките от 9 май 2005 г. условие за пребиваване е въведено, за да осигури прехода от решението по дело *Bidar*,

посочено по-горе, към транспонирането на Директива 2004/38. Такава опция била избрана, за да се отговори на изискванията на член 24, параграф 2 и член 16 от тази директива.

69 Следователно в положение като разглежданото по главното производство поставянето на правото на стипендия за издръжка на студентите, които произхождат от други държави членки, в зависимост от условие за пребиваване като конститутивен елемент на това право не съдържа негативни последици за заинтересованите лица.

70 Също така, имайки предвид, че Насоките от 9 май 2005 г. предоставят на заинтересованите лица повече права от тези, които те имали по предишната национална уредба, изискването, установено в горепосоченото Решение по дело *Collins*, не може да се приложи в конкретния случай.

71 Поради това следва да се отговори на поставения въпрос, че при обстоятелства като тези по делото в главното производство общностното право, и по-специално принципът на правна сигурност, допуска прилагането на условие за пребиваване, което поставя правото на студентите, които произхождат от други държави членки, на стипендия за издръжка в зависимост от приключването на периоди на пребиваване, предхождащи въвеждането на това условие.

По съдебните разноски

72 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред преpraщачата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (голям състав) реши:

- 1) Студент, който се намира в положението на жалбоподателката по главното производство, не може да се позовава на член 7 от Регламент (ЕИО) № 1251/70 на Комисията от 29 юни 1970 година относно правото на работници да останат на територията на държава членка след като са били наети в същата държава, за да получи стипендия за издръжка.
- 2) Студент, който е гражданин на държава членка и отива в друга държава членка, за да завърши образованието си там, може да се позовава на член 12, първа алинея ЕО, за да получи стипендия за издръжка, при положение че е пребивавал през определен период от време в приемащата държава членка. Член 12, първа алинея ЕО допуска прилагането спрямо гражданите на други държави членки на условие за предходно пребиваване от пет години.
- 3) При обстоятелства като тези по делото в главното производство общностното право, и по-специално принципът на правна сигурност, допуска прилагането на условие за пребиваване, което поставя правото на студентите, които произхождат от други държави членки, на стипендия за издръжка в зависимост от приключването на периоди на пребиваване, предхождащи въвеждането на това условие.

Подписи